

education

Department:
Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**NATIONAL
SENIOR CERTIFICATE**

KREITI YA 12

SEPEDI LELEME LA GAE (HL)

LEPHEPHE LA BORARO (P3)

FEBRUARY/MARCH 2009

MEPUTSO: 100

NAKO: 2½ diiri

Palomoka ya matlakala a dipotšišo ke 4.

DITAELO LE TSHEDIMOŠO

1. Lephephe le le arotšwe ka dikarolo tše THARO, e lego ya A, ya B le ya C.
KAROLO YA A: Ditaodišo (50)
KAROLO YA B: Ditšweletšwa tša tirišano tše telele (30)
KAROLO YA C: Ditšweletšwa tša tirišano tše kopana (20)
2. Bala dipotšišo ka tlhokomelo gore o se hlhlathe.
3. Araba potšišo e TEE fela karolong ye nngwe le ye nngwe.
4. Thoma potšišo ye NNGWE le ye NNGWE letlakaleng la YONA.
5. Ngwala ka bothakga le mongwalo wa go balega.
6. Taodišo e rulaganywe ka lenaneo la go swana le mmepe wa monagano goba lenaneo leo le ka go thušago go rulaganya. O tla fiwa meputso ya go rulaganya le palobohlatse.
7. Hlokomela morero le sebopego sa sengwalwa se sengwe le se sengwe go ya ka go fapana ga dinyakwa tša sona.
8. Dingwalwa ka moka di ngwalwe ka Sepedi.

KAROLO YA A: DITAODIŠO**POTŠIŠO 1**

Kgetha e TEE ya dihlogo tše di latelago gomme o ngwale taodišo ya botelele bja mantšu ao e ka bago a 400 go iša go a 450.

- 1.1 Mošomo wa maphodisa ke go thibela bosenyi e sego go swara mahodu fela. [50]

GOBA

- 1.2 Gopola ka manyami ao a ilego a hlolwa ke sefofane seo se bego se rwele batho ge se be se robagana. [50]

GOBA

- 1.3 Thibelo ya bolwetši bja HIV le Aids. [50]

GOBA

- 1.4 "Matšatši a maloba e bile ao a nthabišago. Ke a tshepa ke bile motho wa mahlatse, ke ka fao ke sa makalego ge ...". [50]

GOBA

- 1.5 Dipapadi di na le khuetšo ye bohlokwa bophelong bja bafsa. [50]

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 50

KAROLO YA B: DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO TŠE TELELE**POTŠIŠO 2**

Araba potšišo e TEE go tše nne tše di latelago. Botelele bja setšweletšwa sa gago e be mantšu a 180 go iša go a 200 (diteng fela).

- 2.1 Batswadi ba gago ba rulaganya gore o tle o nyale/nyalwe ke motswalago. Taba ye ga e go sware gabotse, o ikwa o hlakahlakane ebile o nyaka le go tšhaba gae. Ngwalela mogwera wa gago **lengwalo** o mo kgopele maele. [30]

GOBA

- 2.2 Lekgotla la baithuti ba sekolo sa geno le tlile go swara kopano ya go itokišetša moletlo wa go keteka Letšatši la Setšo. Ngwala **metso** yeo e nago le **lenaneothero** la kopano yeo. [30]

GOBA

- 2.3 Ngwala **poledišano** gare ga mongmošomo le mošomi yo a kgopelago kokeletšo ya mogolo ka go leka go bontšha mong wa gagwe ka moo maemo a infleišene a hlatlogilego ka gona. [30]

GOBA

- 2.4 Bjalo ka yo mongwe wa badudi ba motse wa geno, ngwala **memorantamo** woo le tlogo o iša go mmasepala wa lena mabapi le melete yeo e sa lego e epša ka gare ga motse, ebile e šetše e fetile ka maphelo a bana ba babedi. [30]

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 30

KAROLO YA C: DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO TŠE KOPANA**POTŠIŠO 3**

Araba potšišo e TEE go tše tharo tše di latelago. Botelele bja setšweletšwa sa gago e be mantšu a 100 go iša go a 120.

- 3.1 Le itokišetša go swara moletlo wa go keteka Letšatši la Ditokelo tša Botho. Thala **postara/phoustara** yeo e tlogo tšweletša melaetša ya tshedimošo ka ga bohlokwa bja letšatši leo. [20]

GOBA

- 3.2 Thala **poskarata** yeo go yona o kganyogelago mogwera wa gago mahlatse le mahlogonolo letšatšing la gagwe la matswalo. [20]

GOBA

- 3.3 Ngwala ditiragalo tša matšatši a mabedi ka gare ga **pukutšatši** mo o laodišago maitemogelo a gago mabapi le seo se sa go thabišago. [20]

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 20

PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 100